

СВІТЛА ПАМ'ЯТЬ ІНЖЕНЕРНОМУ ПСИХОЛОГОВІ ДУШІ

Зінченко Володимир Петрович
(10.08.1931 – 6.02.2014)

6 лютого 2014 р. на 83-му році пішов із земного життя видатний психолог, доктор психологічних наук, професор і засновник факультету психології Науково-дослідного університету «Вища школа економіки» (м. Москва), дійсний член Російської Академії освіти, почесний член Американської Академії мистецтв і наук

ЗІНЧЕНКО ВОЛОДИМИР ПЕТРОВИЧ

Володимир Петрович народився 10 серпня 1931 року в Харкові, у династії вітчизняних психологів. «Наш рід весь складається з психологів, так що ми могли б створити свій психологічний коледж», – відмітив якимось Володимир Петрович. Син відомого ученого, одного з провідних представників харківської школи психології Петра Зінченка, він сам в 1953 році закінчив відділення психології філософського факультету Московського державного університету імені М.В. Ломоносова,

в 1956-у – аспірантуру Інституту психології Академії педагогічних наук РРФСР, а в 1966-у захистив докторську дисертацію на тему «Сприйняття і дія».

Педагогічну роботу розпочав у 1951 році. Володимир Зінченко – один з творців вітчизняної інженерної психології. Із 1960 по 1982 рік Володимир Петрович працював у Московському університеті, де у 1970 р. організував та очолив кафедру психології праці та інженерної психології. У 1961 році він вперше в країні організував в НДІ автоматичної апаратури лабораторію інженерної психології. Близько 15 років завідував відділом ергономіки ВНДІ технічної естетики ДКНТ СРСР, ставши автором першого в СРСР підручника з ергономіки. З 1984 року плідно працював завідувачем кафедри ергономіки Московського інституту радіотехніки, електроніки та автоматики. Віце-президент Товариства психологів СРСР (1968-1983), академік-секретар відділення психології та вікової фізіології Російської Академії освіти (1992-1997), заступник голови Центру наук про людину при президії АН СРСР (з 1989 р.).

У своїх перших наукових роботах Володимир Зінченко вивчав онтогенез сприйняття. Проводив експерименти, досліджуючи процеси формування зорового образу, пізнання і ідентифікації елементів образу. Надалі сфокусувався на вивченні форм перцепції, руху і дії. Проводив дослідження в області когнітивної психології, зокрема по візуальному і творчому мисленню, мікроструктурному аналізу когнітивних процесів.

У декількох вузах створив кафедри психології, багато викладав, читаючи лекції не лише в російських, але і в західних університетах: у Каліфорнійському університеті (м. Ірвайн), Каліфорнійському університеті (м. Сан-Дієго), Університеті Кларка (м. Вустер), Вашингтонському університеті (м. Сент-Луїс), Університеті імені В. Гумбольдта (м. Берлін), а також в університетах Болгарії, Естонії, Іспанії, Куби, Латвії, Польщі, Словаччини, Чехії, Угорщини, Японії та ін.

На початку двохтисячних років Володимир Петрович, за його власними словами, «нарешті, зробився розсудливим і придбав постійний притулок» – на факультеті психології Вищої школи економіки, який він допомагав створювати «з нуля». «Спочатку читав тут «Вступ до психології», – згадував він, – а, коли студенти підростили, став читати «Методологічні проблеми психології». Три рази підряд він був названий студентами серед кращих викладачів.

За спогадами його колишнього студента професора Володимира Моргуна одним з потужних чинників поваги і любові молоді до Володимира Петровича було його непересічне почуття гумору. Якось на факультеті психології МДУ «ВП» вирішив провести екзамен з методологічних проблем психології не по білетах, а творчо: замість зубріння питань, дав завдання п'ятикурсникам вибрати будь-яку наукову статтю з психології й провести на екзамені її методологічний аналіз. Одна зі студенток під час відповіді зрозуміла, що професор обраної нею статті... не читав, і наважилася спитати про це екзаменатора. Жарт у відповідь був таким:

– Шановна, я вже знаходжуся в тому віці, що власні статті писати ніколи, а тим більше – читати інші!

Останніми роками декілька публікацій Зінченко присвятив проблемам психології творчості, довіри та душі. Більшості його колег розмова про душу могла здаватися епатажною, але Володимир Петрович все ж був упевнений, що «для самої психології бути між душею і тілом значно краще, ніж бути наукою про відсутність душі».

Володимир Петрович був визнаним фахівцем у галузі теорії і методології психології, психології розвитку, дитячої психології, інженерної психології, психології праці, ергономіки. Результати виконаних під його керівництвом експериментальних досліджень процесів формування зорового образу, впізнання та ідентифікації його елементів, інформаційного пошуку та інформаційної підготовки рішень, зорової короткочасної пам'яті, механізмів візуального мислення широко використовуються під час раціоналізації існуючих та

проектуванні нових інформаційних моделей систем управління технічними об'єктами. Науковий доробок Володимира Петровича (а це біля 500 наукових публікацій) істотно вплинули на гуманізацію сфери праці, особливо у галузі інформаційних комп'ютерних технологій, а також на гуманізацію системи освіти. Понад 100 його праць, з них – 12 монографій, перекладено англійською, німецькою, японською та іншими іноземними мовами. Під керівництвом В.П. Зінченка захищено 50 кандидатських дисертацій, багато його учнів стали докторами наук.

В.П. Зінченко був головним редактором Міжнародного наукового журналу «Культурно-историческая психология», членом редколегії або редакційної ради щорічника «Системные исследования», журналів: «Вопросы психологии», «Вопросы философии», «Человек», «Journal of Russian and East European Psychology», «Психологія і особистість» (Київ-Полтава) та ін.

Лауреат премії Уряду РФ в області освіти, нагороджений Почесною грамотою Президента Російської Федерації. За особливий внесок у розвиток освітньої і дослідницької діяльності університету був нагороджений Почесним знаком Вищої школи економіки II ступеня.

Сумуємо у зв'язку з втратою одного з яскравих лідерів вітчизняної та світової психології й виражаємо глибокі співчуття рідним та близьким професора Зінченка. Світла пам'ять про Володимира Петровича залишиться у наших серцях.

*Редакційна рада та колегія журналу
«Психологія і особистість»*